

un vell pagès amic, fill de Mieres (poc més al Nord), va sortir a parlar-me de «*sútiàs*, formigons, sitges, plaques carboneres» (1968).

Coincidint-hi. Griera (BDC xx, 1932, 266) reporta una mica empatollada l'explicació que en donà el corresponsal d'Olot de l'I. E. C.: «*sútia* (carbó de *sútia*): carbó cuit en un clot fet a terra; ordinàriament els estassadors de boscos el fan de llenya granada, i aprofiten la llenya més gruixuda per a coure-la a la *sútia*: d'on resulta que *sútia* no és 'carbó' sinó el clot carboner, o plaça carbonera, on es cou el carbó a muntanya. Cap dicc. no va recollir el mot fins a l'*AlcM* (1962), que localitza a Olot i a Anglès [aigües avall de Querós] «*sútia* f. clot fet a terra, on cremen la llenya per a fer el carbó»; de més a més atribueix a Anglès una 2.ª acc. «clot fet a terra perquè els llops hi caiguin i quedin agafats» de la qual no hi ha altra comprovació, i que de tota manera podria resultar de l'aprofitament ulterior del clot d'una *sútia* de carbó que no havia estat colgat de terra.

És ben incert que tinguem un testimoni del nostre mot en un doc. de 1396, que trobo extractat en l'*Inv. LC* (suposo que es refereix al Call juïc de Perpinyà), en la lectura del qual sembla que Alart va vacillar entre *sotia*, *sítia* i *sotra*, i no és gens evident que sigui el mot *sútia* (i no una variant de *sòtol* o de *sítja*, amb el qual sembla haver-lo volgut identificar grafiant *-j*): el reporto íntegre, en tot cas, tal com ho llegeixo en lletra d'ell, sense canviar-hi ni una lletra, vista la importància de la data: «aquells féu metre en presó, so és en una *sítja* scura e molt tenebrosa dins lo Call --- fé-los metre en una *sotja* scura dins lo Call --- a la cort de la algotzeria, en una *sotra* bé scura --- los havia feyt metre en una *sotra* molt scura --- féu-los metre en una casa o *sotia* bé scura dins lo Call». Si de cas podria significar que hi havia hagut una forma antiga *sótia* amb el sentit de forat fosc en el fons d'un edifici (i que en dos llocs la lletra penúltima era dubtosa entre *i/r*, en un la segona lletra era dubtosa entre *i/o*, i en els altres dos es llegia *sotia* clarament). També, però, podria ser a la inversa, i tractar-se realment d'alguna variant de *SÒTOL* o fins de *SOT*, o de *SITJA*; o que, usant primer el mot *sítja*, després passés a usar el nostre hipotètic mot, en qualitat de quasi-sinònim: contra aquesta última alternativa potser no és decisiu l'argument que a l'E. Mj. esperàvem trobar *sija* sense *-t* i no pas *sítja*.

Deixant doncs això com a incert, «a benefici d'inventari» passo a fer conjectures etimològiques sobre el *sútia* modern, únic que tenim ben establert, i confirmat per diverses bandes.

La cosa més natural seria admetre, puix que és un lloc on s'encén llenya, i s'hi manté foc tapat durant dies, que aquí hi hagi un derivat o compost del mot que avui és *su* en basc, denominació del 'foc'; del que hem exposat a *SOCARRAR* resulta que seria element antiquíssim i comú a l'ibèric i el basc; el nom del poble de *Su*, uns 55 km. al SO. de Querós, potser té el mateix origen, amb el sentit primitiu de 'llar, foc geodemogràfic'; com que el compost *socarrar* de *su-karra*

'flama de foc' es pronuncia avui i sempre *sucarrar* amb *-u-*, quasi pertot, en cat. occidental, tenim que aquesta *u* ibèrica va ser romanitzada com *u* tancada.

Ara bé hi ha un compost basc que és de forma ben semblant i que té un sentit adequat, format amb el basc i cèltic *tegi* 'cabana': *sutegi*, pertanyent segons Azkue al basc comú, i que ell defineix (§ 2) «hogar, foguera, fr. foyer, âtre», documentat ja en un «clàssic» basc, que de més a més té la garantia d'antiguitat remota en el fet de donar-ho en un proverbi: vull dir la col·lecció de proverbis basco-francesos d'Oihenart (Supl., § 609): «giltzak gerrian, horak *sutegian*» traduït per ell mateix «les clefs a la cintura, les chiens au foyer»; també l'usà en aquest sentit l'alt-navarrès P. Bartolomé de Sta. Teresa, en *Olgeeta* (Pamplona 1816), 100 (segons el supl. d'Azkue). López Mendizábal, *La Lengua Vasca*, 323, tradueix «*sutegi*: fogón».¹

A Biscaia on tot són forges, s'ha concretat en el sentit de la fornal de la farga o la farga mateixa: «farga» defineix allà Azkue (§ 1), usat ja per un altre clàssic, biscaí, el *Peru Abarka* de Mogel, 126.24, i també per l'altre clàssic Axular (princ. S. XVII), que escrivia a base d'un parlar de transició entre el labortà, l'alt-navarrès i el guipuscoà: «errementaldegian, harotzaren *sutegian*» «en la herreria, en la fragua del herrero»: cita que de passada té l'avantatge d'il·lustrar la composició de *su-tegi* amb el mot precedent *erremental-degi* < *-tegi*, on el segon component es combina amb el romanisme *erremental* FERRAMENTALE. Essent *tegi* el mot que (des dels temps pre-romans del contacte basco-cèltic) significa 'cabana', un lloc ínfim quasi arran de terra, es comprén perfectament la formació *su-tegi* com si diguéssim 'cabaneta de foc' ('fornal' podria ser secundari de «foguera», o bé 'farga' partint de la idea d'una cabana més alta). Segurament hi podem afegir, i tenir en compte, un derivat amb el sufix *-le*: *suteile* que significa «tizón» a l'Azekoa, i afegint-hi encara *-te*, diuen *sutilete* a Burgete per a això mateix, segons el Supl. d'Azkue.; en efecte *egi* es redueix modernament a *ei* en molts parlars locals.

Del sentit de 'fogar arran de terra' es passa tan fàcilment al de clot que serveix de 'fogar' que a penes cal justificar-ho. En els detalls de l'evolució fonètica i de l'explicació de la terminació *-ia* catalana, no hi ha problema gros ni són detalls de gaire volum. Una *-r* intervocàlica, ¿no s'hauria hagut de sonoritzar al passar de l'ibèric o del vulgar ibero-llatí (si es *vōl*, eusko-llatí)?

Era, però, inicial de compost: com a tal més aviat havia de restar sorda: combinacions com *re-tenir*, *deturar*, *boca-tort*, *so-terrà*, *sota-terra*, *contra-pes*, no sonoritzen la *-t* o la *-p*; en algun cas extrem s'ha arribat a fer *regonèixer* però àdhuc en aquest ha predominat sempre *reconèixer*; i no obstant bé hem de creure que eren formacions tan antigues com el baix Imperi, quan encara no havia començat la sonorització. Hem de creure que en les muntanyes del Nord de Catalunya la gent coneixedora de parlars ibero-bascos, encara no